

สารคดีท่องเที่ยว

สมหมาย วงศ์วิทยากุล

ชมตลาดร่มหุบ เมืองแม่กลอง แปลก...ตื่นเต้น

จังหวัดสมุทรสงคราม หรือ “เมืองแม่กลอง” ในอดีต แม้จะเป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตเพียง 416.7 ตารางกิโลเมตร เป็นจังหวัดที่เล็กที่สุดของประเทศไทย และมีประชากรน้อยที่สุดเป็นอันดับ 2 ของประเทศ แต่ก็เป็นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทยยาวประมาณ 23 กิโลเมตร จากการสำรวจดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อปี พ.ศ. 2550 ผลการสำรวจบ่งชี้ว่า จังหวัดสมุทรสงครามมีความมั่นคงของมนุษย์สูงที่สุดในประเทศไทย และเมืองนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกแห่งหนึ่งของประเทศไทย เพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจมากมาย และ “ตลาดร่มหุบ” ก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจแห่งหนึ่งกลางเมืองแม่กลอง

ถ้ายึดเอากรุงเทพมหานครเป็นจุดเริ่มต้นการเดินทางไป “แม่กลอง” สะดวกสบายมาก เพราะมีเส้นทางให้เลือกเดินทางได้ถึง 3 ทางคือ เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถไฟ และรถตู้ หรือรถประจำทาง

ผมและคณะเพื่อนเดินทางท่องเที่ยวเลือกเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว เพราะจะมีอิสระในการแวะดูโน่น ชมนี่ ตามใจปรารถนา ในเส้นทางที่ขับผ่าน การเดินทางทริปนี้เราออกจากกรุงเทพฯ ตั้งแต่เช้าตรู่ มีเวลาที่จะจอดที่นาเกลือสมุทรสาครเพื่อสูดโอโซน และสัมผัสสภาพอันวิจิตรตระการตาขณะดวงอาทิตย์ขึ้นในยามเช้าที่มีแสงเหลืองอุไรในเช้าของฤดูร้อนได้อย่างสดชื่นและจุใจ

ตลาดขณะรถไฟกำลังวิ่งผ่ากลางตลาด

เราขับรถในระดับความเร็วไม่เกิน 80 กิโลเมตรต่อชั่วโมง ตามกันไปบนเส้นทางหลวงสายภาคใต้ ไปถึงหลักกิโลเมตรที่ 63 ใช้ทางคู่ขนานต่างระดับเพื่อเบี่ยงเข้าตัวเมืองสมุทรสาคร ถึงสี่แยกแรก ขับตรงไปก็เข้าตัวเมือง ไปถึงสี่แยกที่สองเรียกว่าแยกโรงพยาบาล สมเด็จพระพุทธเลิศหล้า เลี้ยวขวาตรงไปข้ามทางรถไฟถึงจุดหมาย คือตลาดแม่กลองหรือ "ตลาดหุบร่ม" มีผู้คนมาจับจ่ายซื้อหา อาหาร และนักท่องเที่ยวเดินกันขวักไขว่หนาตา ต้องขับรถเลย ตลาดไปก่อนเพราะที่นี่ไม่มีที่จอดรถ ต้องนำรถไปจอดในลานจอด ที่กว้างขวางของวัดเพชรสมุทรหรือที่เรียกกันติดปากว่า วัดบ้านแหลม ซึ่งอยู่ห่างตลาดร่มหุบประมาณ 100 เมตร แล้วเดินย้อนกลับมา ตลาดอีกทีหนึ่ง

บรรยากาศในตลาดร่มหุบ

บรรยากาศในตลาดร่มหุบ

นาฬิกามิได้บนข้อมือบอกเวลา 09.10 น. แล้ว แสงแดดอุ่นๆ ที่สัมผัสได้ที่นาเกลียวเริ่มเพิ่มตึกความร้อนแรงขึ้นเรื่อยๆ “เก้าโมงเช้าแล้ว เรามาถึงข้าอดูดตลาดร่มหุบตอนขบวนรถไฟวิ่งผ่านกลางตลาดแล้วละ” คุณขรัตน์เปรยขึ้นขณะที่พวกเรา รวมกลุ่มกันที่ลานจอดรถ เพราะที่ตลาดร่มหุบนี้ขายกันตั้งแต่ตีสี่ไปจนถึงเวลาห้าโมงเย็น มีรถไฟวิ่งผ่านเข้าออกวันละ 8 ครั้ง และ ครั้งแรกรถจะออกสถานีแม่กลองซึ่งอยู่ใกล้ๆ ตลาดนั้นแหละ เมื่อเวลาแปดโมงครึ่ง พวกเราจึงอดได้เห็นภาพสุดยอดเยี่ยมมีเสน่ห์ ของตลาดร่มหุบในยามเช้าไปอย่างน่าเสียดาย

ตลาดร่มหุบมีชื่อเรียกเป็นอย่างอื่นหลายชื่อคือเรียกตลาดแม่กลองบ้างละ ตลาดเสียงตายบ้าง หรือเรียกตลาดทางรถไฟ ก็มีตลาดร่มหุบเริ่มเปิดขายมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2527 คือมีอายุยาวนานมา 30 กว่าปีแล้ว เป็นตลาดที่อยู่บนทางรถไฟสาย แม่กลอง - บ้านแหลม พ่อค้าแม่ขายจะตั้งแผงขายสินค้าสองข้างทางรถไฟ ส่วนลูกค้าหรือผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวใช้ถนนทางรถไฟ เป็นถนนคนเดิน

บรรยากาศบริเวณขานขารรถไฟ สถานีแม่กลอง

ตลาดเมืองแม่กลอง

ร้านข้าวมันไก่ ไก่ล่ำ ตลาดร่มหุบ

พวกเราและคนอื่นๆ ออกสตาร์ทจากลานจอดรถ เดินย้อนรอยมาเรื่อยๆ ชมนั่นนี่ในเส้นทางที่เดินผ่าน ซึ่งส่วนมากจะมีสินค้าวางขายพวกขนมไทยและผลไม้พื้นเมืองจากสวนให้เลือกชมเลือกซื้อไปตลอดทาง

“ไหนๆ ก็ไหนๆ ไม่ทันรถไฟรอบแรกไปแล้ว เรามาหาอะไรใส่ท้องกันก่อนดีมั๊ยแล้วค่อยไปเดินตลาดกัน” อาจารย์ภิกขุบอกความประสงค์เชิงของความเห็นแย้งแจ่มใส

“โอเค ตกลง” สมาชิกในกลุ่มอุทยานตอบเกือบจะพร้อมกัน สืบทราบมาว่าในตลาดแม่กลองนี้มีร้านอาหารรสชาติอร่อยอยู่ 2 ร้าน คือร้านบะหมี่อยู่ฝั่งตรงข้ามเยื้องๆ กับโรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า อีกร้านหนึ่งเป็นร้านข้าวมันไก่ อยู่ตรงสามแยกไถลั๊ๆ กับตลาดร่มหุบ พวกเราเข้าไปกินข้าวมันไก่แล้วเพราะเดินเลยร้านบะหมี่ไปแล้ว

เดินเข้าไปในร้านมีความรู้สึกเหมือนอยู่ในร้านกาแฟของคนจีนเมื่อสมัย 60 - 70 ปีก่อนยังไฉ่ยังงั้น เพราะแกจัดร้านมีบรรยากาศเหมือนร้านที่เคยเห็นในหนังจีนเป๊ะเลย มีโต๊ะหินกลมๆ เก้าอี้กลมหัวโล้นไถ้นั่ง มีบาร์วางเหล้าสาเก และร้านสะอาดมาก ผมนั่งกับอาจารย์ภิกขุและคุณไพโรจน์เบ็ลเสี่ย 2 จานเลย เพราะอร่อยมาก ไก่เนื้อนุ่มละมุนปาก น้ำจิ้มรสเด็ดชนิด 5 ดาว พวกเราทุกคนยอมรับว่าเป็นข้าวมันไก่มีอร่อยมากมื่อหนึ่งของพวกเรา แต่คุณชรัตน์ไม่วายเป็นคอมเม้นท์ว่า “เป็นเพราะกำลังหิวหรือเปล่าไม่รู้” เอาะพอซี!

หนังท้องตึงแต่หนังตาไม่หย่อน ได้เวลาเดินชมตลาดร่มหุบกันแล้วละครับ สถานที่แรกที่พวกเราอย่างกรายเข้าไป คือสถานีรถไฟแม่กลอง ซึ่งอยู่ชิดติดตลาดทางขวามือเห็นสถานีซึ่งเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวขนาดเล็ก มีบรรยากาศเหมือนสถานีรถไฟในชนบทสมัยเก่า หน้าสถานีรถไฟ มีราง 2 คู่ แต่ไม่มีรถไฟจอดบนราง เพราะเคลื่อนออกจากสถานีไปแล้วเมื่อเวลา 09.00 น. มองไปรอบๆ บริเวณสถานีมีแผงขายของกินของใช้อยู่ด้วยจำนวนหนึ่ง มีป้ายบอกเวลารถไฟเข้าออกสถานีติดอยู่ที่ผนังอาคาร ทำให้รู้ว่ามีขบวนรถไฟแม่กลอง - บ้านแหลม วิ่งวันละ 4 รอบ คือไป 4 เมื่อเวลา 06.20 น., 09.00 น., 11.30 น. และ 15.30 น. กลับ 4 เมื่อเวลา 08.30 น., 11.10 น., 14.30 น. และ 17.40 น.

ช่องจำหน่ายตั๋วรถไฟ ภายในบริเวณสถานีแม่กลอง

การเดินทางไปเที่ยวตลาดร่มหุบโดยรถไฟออกจากกรุงเทพฯ ต้องใช้รถไฟสายแม่กลอง ซึ่งสถานีต้นทางอยู่ที่วงเวียนใหญ่ฝั่งธนบุรี ซึ่งจะมีขบวนรถ 2 โบกี้เท่านั้น นั่งจากวงเวียนใหญ่ไปลงที่สถานีรถไฟมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เดินไปลงเรือข้ามฝั่งไปท่าฉลอม เพื่อขึ้นรถไฟต่อที่สถานีรถไฟบ้านแหลมไปยังสถานีรถไฟแม่กลอง ใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมงเศษ ขณะนั่งรถไฟจะได้ชมธรรมชาติที่สวยงามของนาเกลือ และได้ดูตลาดร่มหุบทันทีที่ขบวนรถไฟเริ่มเข้าสถานีแม่กลอง ก็สนุกเพลิดเพลินไปอีกแบบหนึ่ง

ทางรถไฟสายแม่กลอง เป็นทางรถไฟสายเก่าแก่ที่เดินรถจากคลองสานฝั่งธนบุรี ผ่านจังหวัดสมุทรสาครแล้วไปสิ้นสุดปลายทางที่จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่พุทธศักราช 2444 และ 2448 เป็นระยะทางยาว 66.9 กิโลเมตร อยู่ในการดูแลของการรถไฟแห่งประเทศไทย ประกอบด้วยเส้นทาง 2 ช่วง จากสถานีวงเวียนใหญ่ถึงมหาชัยช่วงหนึ่ง และจากสถานีรถไฟบ้านแหลมถึงสถานีรถไฟแม่กลองอีกช่วงหนึ่งดังที่ได้กล่าวมาไว้แล้วข้างต้น

เดินชมบรรยากาศหน้าสถานีรถไฟแม่กลองอยู่ครู่หนึ่งสังเกตเห็นมีนักท่องเที่ยวระดับนานาชาติ (ส่วนมากทัวร์จีนมีฝรั่งตะวันตกส่วนน้อย) ส่งเสียงกันเกือวก้าวรูดสนานกับการถ่ายรูป จากนั้นก็พากันเดินบนทางรถไฟผ่านสี่แยกมาทางซ้ายซึ่งเป็นจุดกึ่งกลางของตลาดร่มหุบ ซึ่งมีสินค้าส่วนใหญ่เป็นประเภทผัก ผลไม้ อาหารทะเลสด อาหารทะเลแห้ง และอาหารพืชผักแปรรูปอื่นๆ มากมายละลานตา ตัวตลาดค่อนข้างใหญ่กว้างขวาง เพราะด้านข้างทั้งสองมีตัวอาคารขายสินค้าพื้นเมืองและสินค้าเครื่องนุ่งห่มเป็นแนวยาวตลอด แต่พื้นที่ริมทางรถไฟส่วนใหญ่จะขายผักสด ปลาสด หมูสด อาหารทะเลสดอื่นๆ มีอาหารทะเลแห้งบ้างเล็กน้อย ส่วนอาหารสำเร็จรูปสำหรับประทานยาก เกือบจะมองหาไม่เจอเลยทีเดียว และถ้ามองอย่างสังเกตจะเห็นกระจาดผักหรือแผงผักที่มีขนาดสูงๆ จะติดล้อขาเอาไว้ด้วย ส่วนร่มมีการมัดด้ามร่มเป็นคู่ๆ เป็นการเตรียมพร้อมในการเคลื่อนย้ายได้รวดเร็วเมื่อมีรถไฟผ่าน

ได้รับคำบอกเล่าจากแม่ค้าในตลาดว่า ก่อนรถไฟจะมาจะมีเสียงสัญญาณเตือนจากสถานีก่อนทุกครั้ง รถไฟจะเคลื่อนออกมาจากสถานีแม่กลองวิ่งผ่ากลางตลาดช้าๆ พ่อค้าแม่ขายที่วางของริมทางรถไฟก็จะยกของแบกสัมภาระหลบ หุบร่ม เก็บผ้าใบกันแดดกันฝน และสิ่งของอื่นๆ ที่กีดขวางทางรถไฟออกไปให้พ้นรัศมีรถไฟ พอรถไฟผ่านไปแล้วก็ยกของมาวางที่เดิม ทางร่ม ทางผ้าใบ พวกเขาจะทำการกันอย่างนี้เป็นกิจวัตรประจำวัน วันละ 7 ครั้ง ที่รถไฟเข้าออกตามกำหนดเวลา จนชินและจัดการได้รวดเร็วมาก (คนอื่นเล่าให้ฟัง) ตรงจุดนี้เองคือความแปลกและหน้าตื่นเต้นที่ตลาดทั่วๆ ไป ในประเทศไทยและในโลกก็ว่าได้ไม่มี ซึ่งเป็นจุดเด่นเป็นเสน่ห์ของตลาดที่เข้าใจให้นักท่องเที่ยวและผู้คนอยากจะได้ไปลูนไปสัมผัสความแปลกใหม่เป็นรางวัลให้กับตนเอง ซึ่งพวกเขาก็คิดและหวังเช่นนั้น จึงมีความตั้งใจมาจากกรุงเทพฯ ตั้งแต่ว่าง เพื่อจะมาดูแอ็คชั่นพ่อค้าแม่ค้าตลาดร่มหุบในเวลา 08.30 น. แต่เพราะความขบถโอ้อวดหารายแววโน่นแฉนี้เงินมาไม่ทันชมการแสดงรอบดังกล่าว ต้องรอชมรอบต่อไปในเวลา 11.10 น. ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ต้องรออีกราว 2 ชั่วโมง เมื่อเดินชมตลาดร่มหุบซึ่งร่มยังไม่หุบ ผ้าใบยังบานอยู่จนทั่วตลาดแล้วก็พร้อมใจกันฆ่าเวลา การรอคอยเวลาสำคัญด้วยการตะลุยเมืองแม่กลอง ซึ่งสภาพโดยทั่วไปมีอาคารบ้านเรือนและดีกรามคล้ายๆ แหล่งธุรกิจในกรุงเทพฯ เช่นกัน

จังหวัดสมุทรสงครามหรือเมืองแม่กลองในอดีตคือ แขวงบางช้างของเมืองราชบุรี มีศูนย์กลางอยู่ที่ตำบลบางช้าง อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "สวนนอก" ต่อมาปลายกรุงศรีอยุธยาตอนต้นกรุงธนบุรีแยกออกจากจังหวัดราชบุรีเรียกว่า "เมืองแม่กลอง"

สมุทรสงครามมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในช่วงที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี พม่าส่งกองทัพผ่านเข้ามาถึงบริเวณบางกุ้ง พระเจ้าตากสินทรงรวบรวมผู้คนสร้างค่ายป้องกันทัพพม่าจนข้าศึกแตกพ่ายไป ณ บริเวณค่ายบางกุ้ง นับเป็นการป้องกันการรุกรานของพม่าเข้ามายังไทยครั้งสำคัญในช่วงนั้น

ชื่อเมืองแม่กลองเปลี่ยนเป็นสมุทรสงครามในปีใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่สันนิษฐานว่าราวปีพุทธศักราช 2295 - พุทธศักราช 2299 พบข้อความในพระราชกำหนดซึ่งตราขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ เมื่อปีพุทธศักราช 2299 ความระบุว่าโปรดเกล้าฯ ให้พระยารัตนาธิเบศร์ สมุหมณฑิยาบาล เอาตัวขุนวิเศษวานิช (จีนอะปันเด็ก) ขุนทิพ และหมื่นรุกอักษร ที่บังอาจกราบบังคมทูลขอตั้งบ่อนเบี้ยในแขวงเมืองสมุทรสงคราม เมืองราชบุรี และเมืองสมุทรปราการ ทั้งๆ ที่มีกฎหมายห้ามไว้ก่อนแล้วมาลงโทษ

จังหวัดสมุทรสงครามเป็นแผ่นดินที่เกิดขึ้นใหม่จากการทับถมของโคลนตะกอนบริเวณปากแม่น้ำ เกิดเป็นที่ดอนจนกลายมาเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ ปรากฏชื่อครั้งแรกในนาม "แม่กลอง" นอกจากนั้นตามประวัติของราชินิกุลบางช้าง สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ซึ่งทรงเป็นพระราชชนนีในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และพระญาติวงศ์มีพระนิวาสสถานดั้งเดิมอยู่ที่แขวงบางช้าง สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีทรงสืบเชื้อสายจากกษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย แห่งราชวงศ์สุโขทัยแห่งอาณาจักรอยุธยา ทรงหนีราชภัยมาตั้งถิ่นฐานที่แขวงบางช้าง จังหวัดสมุทรสงคราม จึงเป็นเมืองราชินิกุลบางช้าง และราชินิกุลแห่งราชวงศ์สุโขทัยเป็นต้นมา สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินีซึ่งเคยประทับกับสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินีที่แขวงบางช้าง ทรงรับถ่ายทอดการทำอาหารจากที่นี่ และทรงเป็นผู้ทำอาหารในกาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน และว่าด้วยงานนักขัตฤกษ์

วัดเพชรสมุทรวรวิหาร (วัดบ้านแหลม)

หลวงพ่อวัดบ้านแหลม

พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่พึ่งทางใจของชาวแม่กลอง

สมุทรสงครามเป็นจังหวัดในภาคกลางที่มีขนาดเล็กที่สุดของประเทศ คือประมาณ 416.7 ตารางกิโลเมตร ทั้งยังมีประชากรน้อยที่สุด เป็นอันดับ 2 ของประเทศด้วย นับเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีชายฝั่งทะเลติดอ่าวไทย ยาวประมาณ 23 กิโลเมตร ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาก เพราะเป็นดินดอนปากน้ำ มีภูเขา 1 ลูก คือ เขายี่สาร ไม่มีเกาะ มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม โดยพื้นที่ฝั่งตะวันตกจะสูงกว่าฝั่งตะวันออกเล็กน้อย จากการสำรวจดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2550 ผลการสำรวจพบว่าสมุทรสงครามเป็นจังหวัดที่มีความมั่นคงของมนุษย์สูงที่สุดในประเทศไทย มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองคือ หลวงพ่อบ้านแหลม วัดเพชรสมุทรวรวิหาร หรือวัดบ้านแหลม เป็นพระพุทธรูปยืนอุ้มบาตร ขนาดเท่าคนจริงสูงประมาณ 167 เซนติเมตร

นอกจากเดินชมความเจริญหูเจริญตาของเมืองแม่กลองแล้ว สิ่งหนึ่งที่ไม่ควรลืมหรือมองข้ามความสำคัญคือ การเข้าชมสักการะ “หลวงพ่อวัดบ้านแหลม” พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่พึ่งทางใจของชาวแม่กลอง และพุทธศาสนิกชนทั่วประเทศ

หลวงพ่อวัดบ้านแหลม ประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถวัดเพชรสมุทรวรวิหาร มีพุทธลักษณะงดงามหล่อด้วยสัมฤทธิ์ผสมด้วย ทอง เงิน นาค เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยา มีลักษณะเด่นคือ พระพักตร์งดงามคล้ายพระพักตร์เทพบุตร เชื่อกันว่ามีเทพสิงสถิตรักษาอยู่ในองค์หลวงพ่อ

พวกเราสำรวจมจิไว้ว่าง เข้าไปพนมมือไหว้และกราบหลวงพ่อโดยไม่ติดดอกไม้รูปเทียน เพราะทางวัดมีกติกาให้จุดธูปเทียนบูชาหลวงพ่อหน้าโบสถ์ ห้ามนำรูปเทียนและดอกไม้เข้าไปในโบสถ์ยกเว้นทองคำเปลวปิดทองหลวงพ่อ

กราบไหว้ขอพรหลวงพ่อวัดบ้านแหลมแล้วพอดีได้เวลารถออกจากสถานีรถไฟแม่กลองเที่ยวที่ 3 เวลา 11.30 น. รีบจ้ำอ้าวไปตลาดร่มหุบอีกรอบ เพื่อชมลีลาการยกแผงหนิหุบร่มและพับผ้าใบอย่างแคล่วคล่องว่องไวของพ่อค้าแม่ขายขณะขบวนรถไฟวิ่งผ่ากลางตลาด โกลาหลทันการ และดูเป็นภาพเหตุการณ์ระทึกขวัญชนิด ๆ แต่แจ่มเจือไว้ด้วยบรรยากาศที่สนุกเพลิดเพลินและมีเสน่ห์ดีแท้

อุโบสถวัดเพชรสมุทรวรวิหาร (วัดบ้านแหลม)